

PREDSLOV

Je politika - ako sa jej na Slovensku ľudovo hovorí - naozaj len „panské huncútstvo“ či „boj o moc“? Alebo to vo svojej najhlbšej podstate môže a má byť skutočne „*più alta forma di carità* - najvyššia forma lásky“, ako to prízvukoval pápež Pavol VI.?

Kniha od arcibiskupa Gianpaolo Crepaldiho s jednoduchým a jasným názvom je prekladom z talianskeho originálu *Il Cattolico in politica*. Keď som ju pred časom dostal od priateľa Martina Kolečáka zo Spišskej Kapituly, veľmi ma oslovila. Aj keď jej primárnym zámerom je obnova katolíckej etiky a kresťanskej demokracie v Taliansku, môže byť analogicky aktuálna aj pre slovenskú verejnosť. Aj my na Slovensku – jednotlivo a spolu - potrebujeme obnovu, ktorá je predpokladom prekonania celkovej a zvlášť dlhovej krízy, ktorá navonok má rozmer ekonomicko-finančný, ale jej príčinou je morálny deficit. Kríza je výrazom nezodpovednosti, hodnotovej dezorientácie, oslabuje, ba konzumuje v súčasnosti na účet budúcnosti. Ak sa veľká väčšina nášho národa a národnostných spoločenstiev hlási ku kresťanstvu, o to viac môže byť prínosom táto *príručka pre obnovu*.

Angažovanie sa kresťanov v politike nie je otázkou len súčasnosti. Ako sa píše už v Liste Diognétovi, ktorého pôvod je v 2. storočí, kresťania „zohrávajú svoju úlohu ako občania“. Pre prvé kresťanské komunity bolo prirodzené, že učenie Ježiša Krista nemôže ostať schované, ale musí byť ponúknuté ako svetlo na prospech verejného a spoločenského života. Aby človek lepšie videl, aby neblúdil kvôli tme nepoznania či beznádeje.

Je zrejmé, že na kresťanských princípoch a hodnotách, akými sú ochrana života, manželstva ako zväzku muža a ženy, rodiny, slobody svedomia, práva rodičov pri výchove detí, na subsidiarite a solidarite sa rozvíjala Európa a kresťanská kultúra do podoby, ktorú poznáme. Veľké postavy svätých, akými boli vo verejnej alebo sociálnej službe Tomáš Mórus, Adolf Kolping či Hildegard Burjan, alebo hlboko veriaci štátnici - zakladatelia spoločnej Európy Róbert Schuman, Konrad Adenauer či Alcide de Gasperi svedčili práve o kresťanských hodnotách v politike, počnúc dôstojnosťou každej ľudskej osoby, rešpektovanou s jej svedomím a morálnou integritou. Podľa bl. Jána Pavla II. Tomáš Mórus svojím svedectvom preukázal, že „človek nemôže byť bez Boha, ani politika bez morálneho základu“. Za patróna politikov bol Tomáš vyhlásený nie za to, čo konal a dosiahol, ale za to, čo odmietol urobiť, keď vzniesol výhradu svedomia aj za cenu straty života. Kto sa ako veriaci zúčastňuje politiky a chápe ju ako službu, musí počítať s obetou, krížom a utrpením, píše autor knihy. Pápež Pavol VI. s bolesťou prijal správu o únose a smrti priateľa, kresťanskodemokratického premiéra Alda Mora. Ako mladý kňaz usiloval budúci pápež formovať charakter a svedomie Alda Mora a vysokoškolskej mládeže v období militantného fašistického režimu v Taliansku.

Počas histórie boli časté a silné útoky namierené proti Bohu či už formou ateizmu alebo agnosticizmu, rovnako proti morálnym zásadám a hodnotám kresťanstva. Tieto ideologické

vlny priniesli tragédie dvoch svetových vojen vo forme dvojitého zápasu - proti novopohanskému nacizmu a ateistickému komunizmu. Ideológia 20. storočia chceli oddeliť človeka od Boha. Nemôžeme však zabudnúť, že negácia Boha sa završuje potlačením samotnej ľudskosti. Pretože, kde niet Boha, kde nemá miesto Pravda a Láska, tam nemôže byť ani človek rešpektovaný vo svojej dôstojnosti. Podstatná pre demokraciu nie je procedúra, ale dôstojnosť každej ľudskej osoby. Ochrana života a dôstojnosti človeka musí byť cieľom, cestou a kritériom pre demokraciu. Dnešný etický relativizmus sa stáva narastajúcim zdrojom kultúry smrti, ktorá je protipólom pseudokultúry života.

Pri stretnutí viery a rozumu sa rodí sociálna náuka Cirkvi. V spoločnosti sa pri tomto stretnutí rodí kresťanská demokracia ako kresťanskými hodnotami a etikou inšpirované pôsobenie ľudí vo verejnom živote. A toto spojenie vytvára synergiu, lebo – ako píše Benedikt XVI. v encyklike *Caritas in veritate – náboženstvo očisťuje rozum, a rozum očisťuje náboženstvo*.

Angažovanosť katolíkov v politike sa začala rozvíjať na podnet Leva XIII. prostredníctvom encykliky *Rerum novarum (O nových veciach, 1891)*. Talianske korene kresťanskodemokratickej politiky sa spájajú s menom Don Luigi Sturza. Kresťanskodemokratickú stranu založil v r. 1919.

Na našom území vznikla v r. 1894 Katolícka ľudová strana a neskôr (1913) Slovenská ľudová strana pod vedením Andreja Hlinku. Morálne vzopätie po totalitných omyloch a tragédiách obdobia II. svetovej vojny zrodilo silné kresťanské strany, ktoré v západnej Európe formovali politiku na základe univerzálnych ľudských práv („V zodpovednosti pred Bohom a pred ľuďmi...“ – úvodné slová Adenauerovej nemeckej Ústavy z r. 1949), vybudovali sociálne trhové hospodárstvo a základy zjednotenej Európy. Nedá sa tu nevidieť rozhodujúci vplyv kresťansky inšpirovanej angažovanosti politikov. U nás, na Slovensku po prvotnom odmietnutí komunizmu v r. 1946 nastúpila vďaka mocenskému prevratu v r. 1948 jeho diktatúra. Cirkev a aktívni veriaci patrili k primárnym terčom likvidácie. Ale tento zápas nevzdali, aj keď noc neslobody bola veľmi dlhá.

Cesta k našej slobode nebola ani ľahká, ani jednosmerná. Bolo na nej veľa omylov, prekážok, zlyhaní a tragédií. Čerpanie z dedičstva otcov a z poznania predchádzajúcich generácií a hlavne čerpanie z evanjeliovkej inšpirácie bolo našou silou v zápase s totalitami 20. storočia a pre duchovnú revolúciu roku 1989. A zostáva ním natrvalo. V týchto zápasoch sa nanovo rodila a postupne rozvíjala aj kresťanskodemokratická politika na Slovensku. Napriek všetkým slabším a zápasom je jediným kontinuálnym hnutím zastúpeným v slovenskom parlamente od prvých slobodných volieb r. 1990. Na európskej úrovni sú kresťanskí demokrati zastúpení predovšetkým v Európskej ľudovej strane, v ktorej taktiež prebieha spor medzi relativizáciou hodnôt v záujme väčšej názorovej šírky a politickej sily a kresťansky ukotvenou časťou usilujúcou o ukotvenosť o nemenné hodnoty, ktoré sú univerzálne a prirodzené a preto osvedčené.

Jednota kresťanov v politike je výzvou k svedectvu spoločenstva v jeho ľudskej rozmanitosti, zároveň však spojeným v úsilí o spravodlivý štát a solidárnu spoločnosť. Možná a potrebná jednota je tiež viditeľným znakom historického a verejného rozmeru kresťanstva. Zmätok v hodnotách či doktríne „zabraňuje možnej jednote katolíkov v politike“, uvádza Mons. Crepaldi.

Nie opomínanie či popieranie, ale s vďačné čerpanie z našich duchovných koreňov a aktualizácia kultúrneho dedičstva nám pomôže posúvať spoločnosť dopredu. Zvlášť vhodným časom pre takúto revitalizáciu je Rok viery, ale aj 1150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Bez rozhodujúceho prínosu kresťanstva by ani Slovensko ani Európa neboli tým, čím sú. Európa ako spoločenstvo demokracií a kultúr je závislá na kresťanstve; naopak to neplatí. Ono jej dalo civilizačnú tvár a charakter, základ pre *jednotu v rozmanitosti*. Potrebuje tento príspevok aj naďalej. Zažil som to zblízka ako člen Európskej komisie pre vzdelávanie, kultúru a mládež. Práve v týchto oblastiach môžu krajiny strednej a východnej Európy posilniť spoločenstvo rozširujúcej sa Únie, obohatiť jej identitu, obnoviť pamäť a hodnotový základ. Nezabudnem na stretnutia počas Svetových dní mládeže v Kolíne nad Rýnom v r. 2005, ktoré EÚ finančne podporila. Tisíciky mladých dobrovoľníkov pomáhali vyše miliónu mladých ľudí z celého sveta. Západniari mali techniku, systém, tréning. Mladí kresťania z východu však priniesli radosť, otvorenosť a vitálneho ducha...

Neobvyklé a zároveň vzácne na tejto knihe je jej určenie: priamo politikom. Teda ľuďom, ktorí vykonávajú politické rozhodnutia na miestnej, regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni alebo sa na politické pôsobenie pripravujú. Potrebujeme takéto povzbudenie, usmernenie a obnovu zvlášť v čase rastúcej skepsy, ľahostajnosti mnohých voči demokracii, inštitúciám a politike. V čase nárastu pokusu extrémizmu, populizmu, anti-politiky. V období šíriaceho sa etického relativizmu, ktorý už začína meniť aj zmysel slov, formáciu svedomí a charakter zákonov a tým ohrozuje ľudskú slobodu. Kniha je zároveň pozvaním pre veriaceho občana – katolíka, aby staval svoj osobný a rodinný život a rovnako aj spoločenský vývoj na všetkých úrovniach – miestnej, regionálnej, národnej, európskej i medzinárodnej - na „nemenných princípoch“ a neprispieval tak ku krízam a konfliktom, na ktoré nakoniec doplácame všetci.

Príručka vychádza vďaka Nadácii Antona Tunegu ako prvá ňou vydaná knižná publikácia pri 25. výročí Sviečkovej manifestácie respektíve Bratislavského Veľkého piatku, hviezdnej chvíle nášho zápasu o slobodu a demokraciu, o náboženské a ľudské práva v našej vlasti. Kresťania, zvlášť z katolíckeho disentu zohrávali v tomto zápase zásadnú úlohu. Žalárovanie, popravy (popri mnohých aj traja mladí ľudia - Anton Tunega, Albert Púčik a Eduard Tesár) a prenasledovanie ľudí pre vieru alebo pre presvedčenie znamenali početné obete. Cez obete sa rodí budúcnosť v slobode, ktorá je darom a pozýva nás k zodpovednosti, k angažovanosti pre spoločné dobro.

Obnova, po ktorej volali spoločenské, duchovné a kultúrne authority u nás po páde komunizmu, priniesla veľa nového, veľa dobrého. A predsa, vidiac situáciu, stav a trendy v oblasti kultúry, politiky, ekonomiky, náboženstva, sociálnej sféry zvlášť vzdelávania a výchovy, demografickú zimu a kalamitu manželstva a rodiny, ani zďaleka nemôžeme byť spokojní. Sú nástojčivou výzvou k väčšej zodpovednosti, skutočnej solidarite, k účinnej spravodlivosti. Musíme viac tvoriť a menej troviť. Odpovede na potrebu obnovy a ozdravenia sú dnes aktualizované a ponúkané aj v rozsiahlom Sociálnom učení Cirkvi. Ale veľkým darom pre súčasné a budúce generácie sú diela a učenie veľkých pápežov Jána Pavla II. a Benedikta XVI. Keď som písal tento predslov, prišla radostná správa o novom pápežovi s menom František. Iba Prozreteľnosť dokáže inšpirovať takéto rozhodnutia a kroky k obnove Cirkvi, človeka a sveta na báze pokory a služby! Táto voľba zvyrazňuje univerzalitu Cirkvi a našej ľudskej rodiny, posilňuje vedomie spolupatričnosti a svedomie spoluzodpovednosti za svet, v ktorom žijeme. Sústredená pozornosť i zvedavosť celého sveta spojená s voľbou môže byť dobrou pôdou pre siatie živého Slova, posolstva nádeje.

Láska je jadrom života, aj toho politického. Ona dáva zmysel utrpeniu a každej statočnej námahe. Ona je základom vernosti hodnotám a vytrvalosti v službe človeku a spoločnosti. Na konci hmotného života budeme hodnotení podľa zrelosti našej lásky. Na podporu sily a čírosti myšlienok autora Mons. Crepaldiho uvediem jednu z nich: „Bez perspektívy života po smrti sa človek už nejaví tým, čím v skutočnosti je, a následkom toho je politický život len úbohým organizovaním materiálnych vecí, administratívnou správou.“

Ideálom liberálnej spoločnosti je myšlienka „Ži a nechaj žiť!“. Solidárnu spoločnosť charakterizuje motto: „Ži a pomáhaj žiť!“ V jedinom slove - nechaj *versus* pomáhaj – sa skrýva obrovský rozdiel. Obdobný, ako je sloboda voľby oproti zodpovednej slobode, voľbe etiky zodpovednosti. A táto cesta býva náročná. Svet už tisíce rokov obdivuje jednoduchého milosrdného Samaritána, a odsudzuje vzdelaného ale sebeckého levitu. Svet potrebuje svedectvá, ktoré menia zmýšľanie človeka. Bytosťami a osobami sme od počatia, ale občanmi a osobnosťami sa stávame.

Vyjadrujem úctu a vďaku autorovi Mons. Crepaldimu za inšpirujúce dielo. Prajem tejto knihe, aby pomohla formovať nové, skutočné integrálné osobnosti pre politiku ako službu spoločnému dobru. Prajem všetkým v politike zrelosť, ktorá prináša veľa potrebného ovocia.

13. marec 2013

Ján Figel'
Predseda Správnej rady NAT